

Eső esetén „B” program: ugyanaz dzsekiben

Az élménypedagógiáról röviden

Bányai Sándor

Az „élménypedagógia” mint megközelítés nem ismeretlen Magyarországon. A saját tapasztalaton alapuló tanulásnak, a tantermen kívüli, szabadtéri oktatásnak és nevelésnek jelentős hagyományai vannak, gondoljunk csak a cserkészekre, az úttörőtáborokra, de akár az erdei iskola nagy hagyományú intézményére... Kötetünkben az élménypedagógia önálló pedagógiai tudományágként kap szerepet, elismerve az elmúlt 5-6 év ez irányú erőfeszítéseit. Nézzük tehát, mit is értünk az élménypedagógia fogalma alatt, és hogyan használhatjuk eszközszerét nevelési céljaink elérésére!

Tartalom	Oldal
1. Az élménypedagógia (experiential education) fogalma	2
2. Az élménypedagógia rövid története	3
3. Az élménypedagógia mint a kompetenciafejlesztés hatékony eszköze	5
4. A játék és az élmény mint a pedagógiai fejlesztés eszköze	8
5. A tapasztalati úton való tanulás módszerei és hatékonysága	10
6. Az élménypedagógiai tevékenységek szakaszai	11
7. A vezető szerepe	13

1. Az élménypedagógia (experiential education) fogalma

Az élménypedagógia és a tapasztalati tanulás kifejezések szinonimaként jelennek meg az angol experiential education szóösszetétel fordításaként.

Élménypedagógiának a cselekvés általi tanulás és fejlődés egyik sajátos változatát nevezzük. A teljes megértésben segít a latin eredetű „educatio” szó elemzése. Ebben a szóban az „e” egy előjárószó, amely később előképzőként is használatossá vált, jelentése: „ki, kifelé”. A „duceo” ige annyit tesz, mint vezetni.

Alapjai sokféle nevelési mozgalomban fellelhetők, mint például a szabadtéri nevelésben, a kalandpedagógiában, az emberközpontú pedagógiában, a szabadidő-pedagógiában, a játékpedagógiában. **Az élménypedagógia sokféle terápiás, nevelési, szabadidős és rehabilitációs stratégia szintézisét jelenti**, a tapasztalati nevelés egyik formája, egyfajta alternatív módszer. Olyan elmélet és gyakorlat, amely eltávolítja a tanulókat az iskolapadtól, kivezeti őket a való világba, hogy próbára tegyék értékeiket, tudásukat, meggyőződéseiket, interperszonális képességeiket és kreatív gondolkodásukat. A folyamat során a csoport tagjai különlegesnek számító helyzetekben, de biztonságos, kontrollált körülmények között valós következményekkel járó tapasztalatokban részesülnek, és a megszerzett tudással maguk kísérleteznek, ahelyett hogy mások tapasztalatait olvasnák vagy hallgatnák, ők maguk felelnek saját tanulásukért.

Az élménypedagógia lényege, hogy **cselekvésre készíti a résztvevőket**. Provokál. Olyan helyzetet teremt, amelyben a csoport tagjai késztevést éreznek arra, hogy próbára tegyék tudásukat, képességeiket, kreativitásukat. Saját fizikai, pszichikai képességeikkel szembesíti őket, és ami talán ennél is fontosabb: a személyes élményre koncentrálnak.

A végrehajtás után nagy gondot fordít az értékelésre, pozitív visszajelzések közvetítésére, a szituációban rejlő tanulságok levonására és a más területeken is alkalmazható készségek és képességek felismertetésére. **A tevékenységek rendszere egy folyamatot alkot**, amely lehetővé teszi, hogy mélyebbre jussunk pedagógiai céljaink elérésében, maximálisan kiaknázva a szituációban rejlő oktatási és fejlesztési lehetőségeket. A feldolgozás **jellemzően csoportmunkában történik**, amelyben a résztvevők aktív részvétele szükséges.

A tapasztalati tanulás valóságos dolgokhoz és fogalmakhoz kapcsolódó tapasztalatokat feltételez, nem csak olyanokat, amelyek kognitív (megismerésre vonatkozó) fogalmakhoz kötődnek. A tapasztalati tanulás nemcsak kognitív, hanem érzelmi fejlődéssel is jár.

A tapasztalati tanulást inkább „önirányításúnak”, mint mások által irányítotttnak kell tekinteni. *Carl Rogers* szavaival élve:

„Az élménypedagógia nem más, mint személyközpontú pedagógia, mely mind az egyén, mind a csoport fejlődésére és sikerességére fókuszál.”

(ROGERS, 1984)

A tapasztalati úton való oktatás multiszenzoros tanítás. Bevonja a résztvevőket, és lehetőséget, sikert kínál a különféle tanulási stílussal rendelkezőknek. **Nem a hagyományos pedagógia alternatívájának kell tekinteni**, hiszen úgy is felfoghatjuk, mint kiváló kiegészítőt.

2. Az élménypedagógia rövid története

Az élménypedagógia alapjai sokféle nevelési mozgalomban fellelhetők, mint például a szabadterei nevelésben (outdoor education), a kalandpedagógiában (challenge education), a szomatikus nevelésben (somatic education), a „tudatos pedagógiában” (awareness education), az „emberközpontú pedagógiában” (humanistic education), a szabadidő-pedagógiában (recreational education) és a játékpedagógiában (play education).

Az élménypedagógia egyik legismertebb kortárs elmélete *David Kolb*. Az *Experiential Education: Experience as the Source of Learning* (PRENTICE-HALL, 1984) című könyvében olyan **„tapasztalati tanulási ciklust”** javasolt, amely négy szakaszból áll:

- tapasztalat,
- reflexió,
- általánosítás,
- alkalmazás.

Kolb modellje, illetve annak változatai számos tapasztalati tanulásméltet és -gyakorlat alapkövévé váltak (1961 – *Outward Bound*, 1971 – *Project Adventure*, 1974 – *National Outdoor Leadership School*, 1975 – *Tom Smith*).

Az alábbiakban Szabó Gábort idézzük (Magyar Tapasztalati Tanulás Alapítvány, <http://www.kette.siteset.hu/index.php?m=2012>):

„Az outdoor élménypedagógia – vagy más néven **kalandpedagógia** – a német *Kurt Hahn* nevéhez fűződik. Hahn 1920-ban, Németországban alapított iskolát, a *Salem Schule-t*, mely egy merőben újfajta képzési modell, az úgynevezett tapasztalati oktatás szerint működött. A tapasztalati oktatás célja az akadémikus tudás megszerzése helyett a személyiség és az érettség fejlesztése az aktív tapasztalatszerzés folyamatán keresztül. Hahn elképzelése szerint (mely később messzemenően igazolódott) bizonyos tapasztalatok önmagukban is a legkülönbözőbb szociális készségek (például együttműködés, tolerancia, segítőkészség, közös problémamegoldás) fejlődését eredményezik.

A módszert a képzés, fejlesztés és gyógyítás legkülönbözőbb területein alkalmazzák. Ma szerte a világon számtalan outdoor módszerrel dolgozó nonprofit szervezet létezik. A növekedést jól mutatja az USA példája: 1962-ben öt szervezet létezett, de több százra teszik azoknak a programoknak a számát, amelyek már ekkor ezzel a módszerrel dolgoztak. Ez a szám a 70-es évekre elérte az ezres nagyságrendet, és a 80-as években már csak ritkán lehetett olyan képzőhelyet (iskolát, főiskolát, munkanélküli-központot, kórházat, mentálhigiénés programot...) találni, ahol valamilyen formában ne használták volna a módszert.

A kalandpedagógia **integrálja a tapasztalati tanulás módszerét, és a szabadban, természetes környezetben végzett fizikai jellegű gya-**

korlatokban alkalmazza azt. Ezen programok során a résztvevők az outdoor gyakorlatokat megoldva szereznek tapasztalatokat, amelyekből – a feladatokat követő megbeszéléseken logikai ívet teremtve a szimbólumként használt gyakorlat és a mindennapi élet témája között – a valós életben felhasználható tanulságokat fogalmazznak meg.

Tapasztalatok bizonyítják, hogy az outdoor élménypedagógia, a tapasztalati oktatás más módszereknél hatékonyabban segíti elő a komfortzónából történő kilépést, ezáltal maradandóbb tanulást és változást biztosít. Ennek oka, hogy a nagyobb fizikai kihívással járó szabadtéri (outdoor) gyakorlatok az átlagnál mélyebben „érintik meg” a résztvevőket, nagyobb kihívást jelentenek, erősebben hatnak az érzelmekre, és sokszor életre szóló élményeket nyújtanak. Önálló terápiás és pedagógiai módszerként is alkalmazható, valamint modulként beépítve más terápiás és oktatási folyamatokba, fokozhatja azok hatásfokát.”

3. Az élménypedagógia mint a kompetenciafejlesztés hatékony eszköze

Ez a fajta tevékenységközpontúság azon gyerekek számára is lehetővé teszi, hogy sikerélménnyel gazdagodjanak, akiknek egyébként nem jó a memorizálási képességük, nem tudnak szóban jól felelni, izgulnak, kicsi a szókincsük, vagy nem tudják jól leírni a gondolataikat.

Ettől még lehetnek nagyon értékes emberek. Akinek könnyebb szóban kifejeznie magát, annak legyen lehetősége erre, akinek az írás megy könnyebben, annak arra legyen módja. Olyan gyerek is van, aki abban tudja leginkább kifejezni a tudását, hogy létrehoz valamit. Érdemes megteremteni a lehetőséget, hogy az ilyen jellegű tevékenységekkel „éljék meg” a tanultakat.

A nyolc alapvető intelligencia (szóbeli, matematikai, vizuális/térbeli, testi/mozgásos, zenei, társas, önismereti és praktikus/gyakorlati) közül az élménypedagógia alkalmas néhány olyan terület fejlesztésére, amely esetenként érdemtelenül és igazságtalanul elhanyagolt a közoktatás mindennapi gyakorlatában.

Összhangban a közoktatási törvény elvárásaival, az élménypedagógia **kiemelten alkalmas a szociális kompetenciák fejlesztésére**, és ezen belül is kiváló terepe az önismereti és társas kapcsolatok fejlesztésének.

A szociális kompetenciák teljes, és széles körben elfogadott, rendszerbe foglalt felsorolásáról nincsen tudomásunk. Áttekintésként az alábbi listát használhatjuk:

Szociális kompetenciák gyűjteménye

- Érzelmek tudatossága: érzelmeink pontos azonosítása
- Önállóság, autonómia
- Identitás, hitelesség
- Érzelmek kezelése: sikerkezelés, kudarctűrés, kitartás
- Felelősségvállalás
- Empátia, törődés másokkal
- Tolerancia: nyitottság, véleményelfogadás, bizalom
- Pozitív önértékelés: optimista érzések önmagunkkal kapcsolatban
- Konstruktív self-érzékelés: egészséges önbizalom, belső kontroll (hit abban, hogy tehetek arról, ami velem történik)
- Információkezelés: információgyűjtés, információk rendszerezése, információfeldolgozás
- Problémakezelés: problémaazonosítás, reális célkitűzés, problémamegoldás
- Visszautasítás
- Kritikai gondolkodás
- Szabályalkotás, szabálykövetés
- Kreativitás: nyitottság, rugalmasság
- Kommunikációs készségek: véleményalkotás, vitakészség
- Együttműködés
- Konfliktuskezelés
- Segítségkérés
- Társadalmi részvétel: csoporthoz tartozás, szociális érzékenység, szolidaritás, feladatvállalás, önkéntesség, civil kezdeményező-készség

Hogyan segítik a gyerekek jobbá válását az élménypedagógia módszerei?

Elsősorban úgy, hogy csoportba, közösségbe helyezve fogják meg tapasztalni magukat, saját tevékenységükről másoknak kell reakciókat adniuk, másoktól kell visszajelzéseket kapniuk. Az újabb és újabb végiggondolást segíthetjük ezekkel a módszerekkel, így **kicsi, belátható, teljesíthető fejlesztési célokat kitűzve léphetnek előre.** Ily módon felelősségvállalásra, önkritikára, reális önértékelésre képes embereket tudunk nevelni. A fejlődés természetesen következetes, aprólékos munka eredményeképp jelentkezik. Az élménypedagógia nem csodaszer, hatása nem egyik pillanatról a másikra, „varázsütésre” jelentkezik, hanem játékról játékra, mindig egy picit előrelépve, mindig kiemelve a pozitívumokat.

Az élménypedagógia módszereivel lelki szabadságra, felszabadult, de felelősségteljes gondolkodásra igyekszünk nevelni a gyerekeket. Nem egymás legyőzésére buzdítunk, hanem csapatmunkára, egymásra figyelésre, együttműködésre, az alapvető emberi értékek megtapasztalására, megélésére. A toleranciát, az együttműködést, a közösségbe való beilleszkedést nagyon sok játék magában hordozza. Érdekes ezeket az alapértékeket játékos formában megismerni, feldolgozni, beszélni jelentőségükről, kialakítani az ezekhez fűződő saját személyes viszonyt minden gyermeknek, és nem csupán a katedráról hallani tanári tényközlés formájában. A gyerekre sokkal inkább az gyakorolt mély hatást, amit megtapasztal. Életkoránál fogva szüksége van arra is, hogy játékos helyzetekben társaival együtt megéljen addig ismeretlen helyzeteket, kialakítsa saját reakcióit, és legyen lehetősége visszajelzést kapni azokra, hogy pozitív megerősítések vagy megfontolásra alkalmas kritikái visszajelzések formájában érvényesüljön a külső kontroll. **Fontos olyanfajta magatartásmódok kialakítása, amelyek által megerősítéseket kapnak arról, hogy jó helyen vannak, jó úton járnak, helyesen gondolkodnak a világ dolgairól.**

4. A játék és az élmény mint a pedagógiai fejlesztés eszköze

Melyik gyermek ne szeretné, hogy élmény legyen a tanulás? Az élménypedagógia lényege, hogy nem kell szépen ülni a padban a feladatok végzése közben, hisz az együttműködésre épülő játékok során a gyerekek mozoghatnak. Nem csak az osztályban, de az udvaron vagy kirándulás során is megvalósítható a tevékenység.

Mivel egy élménypedagógiai foglalkozás állandó kommunikációra épül, lehetőség nyílik az aktív ismeretszerzésre, változatos helyzetekben történő rögtönzésre. A szokatlan, de életszerű tanulási helyzetek során **felszínre kerülhetnek rejtett képességeik, növekszik önbizalmuk, játszva oldják meg a problémahelyzeteket.**

Ha az általunk kiválasztott témát a megfelelő játékokkal fűszerezzük, akkor a tervezett és irányított feladatok lehetőséget adnak arra, hogy a tanulás élmény legyen minden résztvevő számára. Ha egy témát titokként vagy nyomozásként vezetünk be, esetleg kincskeresésről is szó esik, a gyerekek azonnal érdeklődőek lesznek. A titok a játékban, a játékoságban rejlik. A kezdeti feszültséget oldó, bemelegítő vagy ismerkedési játékoktól egészen a csapatépítő, versengő, együttműködési, problémamegoldó, kommunikációs játékokig **minden helyzetet megkönnyít a játékos megközelítés**, ami persze nem jelenti a feladat vagy a téma bagatellizálását, elbohóckodását.

Mindennapossá, természetes eszközzé kell tenni a játékot az iskolában, a lehető legtöbb szituációban, tanórán és tanítási időn kívül is. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a többi oktatási módszert elvetjük, kizárjuk, de **ötvözni lehet a frontális, előadói módszert, a csoportos**

foglalkozást a játékkal. A játék oktatási szempontból számtalan lehetőséget nyújt: jól érezzük magunkat (nem véletlenül ezt említjük először, hiszen a jókedv, az öröm, a nevetés gyakran hiányzik az iskolából); testi, szellemi erőnket fejleszt; befolyásolja érzelmeinket; élménydús, új tapasztalatokat szerzünk általa; magabiztossá tesz; kitartásra, együttműködésre, felelősségre, kommunikációra tanít.

Miként fogadják a gyerekek az élményszerűségekre alapozott nevelést?

Tapasztalataink alapján kijelenthetjük, hogy a gyerekek jól fogadják, de **az ilyen jellegű „szocializációjukhoz” időre van szükségük.** Ha óvodáskorukban, elsős korukban, ötödikben, hatodikban, hetedikben nem találkoznak például azzal, hogy a csoport maga dönt, és maga viseli döntésének felelősségét, nyolcadikban már nem fognak tudni reagálni, a tanártól, a játékvezetőtől várják majd a döntést, vagy kétségbeesetten, rosszul döntenek.

Amikor ráébrednek, hogy nekik is van felelősségük, rájönnek, hogy a tanulási folyamatban aktívan kell részt venni, nem lehet passzívan elszünnedni az órákat, hanem fel kell állni, jelen kell lenni, segíteni kell a társakat, akkor jól fogják fogadni ezeket a módszereket. Minél kisebb korban kezdik el ilyen módon nevelni a gyerekeket, annál jobban reagálnak majd rá. Ha nem így történik, nem biztos, hogy a várt reakció érkezik, mert inkább maradni szeretnének a jól belakott, biztonságos padjaikban, ahol jól el tudtak bújni sok éven keresztül a tolltartó és a tankönyv mögé. Ha mi nem mozdítjuk ki őket ebből a kényelmes helyzetből, iszonyatos kudarcokkal fognak találkozni a társadalomban, ha ott szembesülnek először a kimozdulás következményeivel. Ott nem lesz hová „elbújni”...

5. A tapasztalati úton való tanulás módszerei és hatékonysága

Mára talán a legtöbb pedagógus elismeri, hogy az oktató-nevelő munka sokkal hatékonyabb olyan módszerek alkalmazásával, amelyek során a gyermek saját tevékenységein keresztül, valamint a másokkal való együttműködés által jut új ismeretek birtokába, és így sajátítja el a különböző készségeket és képességeket.

Az első lépés **a szükségletek felmérése és a keretek megteremtése**. Nézzük meg, hol áll most az adott közösség, tulajdonképpen mire van szüksége. Azt látjuk, hogy játékosan megismerve egymást, apró feladatokat megoldva, jobban tudunk majd reagálni azokra a feladatokra, amelyek egy nagyobb rendezvény megvalósítása során felmerülnek.

Az első alkalom csak a játékról és ismerkedésről szól. Innen kiindulva el lehet jutni oda, hogy megállapítsuk, kisebb csoportokban hogyan működnek együtt a gyerekek, a kisebb csoportok egymással hogyan képesek kooperálni: versengő vagy segítő módon. Van, aki háttérbe húzódik, van, aki teret ad a többieknek, van, aki elfoglalja az összes lehetséges helyet, és kiszorítja a többieket.

A feladatokat minden esetben elemzés követi. Megnézzük, hogy működött, mi volt jó, mi volt rossz, mik a tanulságok. A következő játékban már megpróbáljuk felhasználni az előző tapasztalatokat, vigyázva arra, hogy ne kövessük el újra a hibákat. Így fel lehet építeni egy folyamatot, és eljutni oda, amikor már mindenki együttműködik, közösen hoznak meg döntéseket. Ez vezethet olyan tudáshoz, amelyet már transzferálni lehet: nemcsak ilyen „laboratóriumi” körülmények között, nemcsak egy játék keretében, hanem a mindennapokban is működhet. Megtanulni egy játékban kockázatmentesen az együttműködést, aztán alkalmazni a mindennapi munkában, ahol már van tétje, ahol döntéseket kell hozni.

6. Az élménypedagógiai tevékenységek szakaszai

Az alpmódszer lényege a közös élmény, majd annak feldolgozása, újragondolása, újbóli kipróbálása, újratervezése, újrakivitelezése. Ezután ismét értékelünk, beszélgetünk, visszajelzéseket adunk egymásnak mindaddig, amíg tökéletesíteni tudjuk a saját tevékenységünket. Közben előkerül valami, nem csak a konkrét feladatra vonatkozó, transzferálható tudás.

A következő **szakaszokat** különíthetjük el:

I. A tevékenységek megtervezése

II. Tapasztalatszerzés

III. Feldolgozás és megosztás

IV. Általánosítás és alkalmazás

Foglalkozunk részletesen az egyes szakaszok jellegzetességeivel!

I. A tevékenységek megtervezése

Minden olyan tevékenység, amely az önértékelést vagy az interperszonális kapcsolatokat fejleszti, aktív részét képezheti a tapasztalaton alapuló tanulásnak. A tanulás tárgya határozza meg a tevékenység és a csoportosítás megválasztását.

A leggyakoribb **egyéni és csoportos foglalkozások típusai** a következők:

- elméleti problémák megoldása;
- gyakorlati szituációk megoldásának megtervezése, kivitelezése és értékelése;
- tárgyalás, információcsere, megegyezés, konszenzus létrehozása;
- tárgyi produktumok előállítása, képzalkotás, művészeti alkotások létrehozása;
- verbális és nonverbális kommunikáció útján feldolgozható helyzetek elemzése;
- önkifejezés, szerepjátékok, produkciók létrehozása.

II. Tapasztalatszerzés

A tervezetten létrehozott rendhagyó körülmények (nem szokványos külső környezet; szokatlan, nem mindennapi cselekvések és fizikai erőfeszítések...) segítik, hogy a résztvevők a célokra fókuszáljanak, biztosítják az időt az egymás közötti kommunikációra, segítenek a rossz beidegződéseken, a megszokott, de eredménytelen válaszokon való túllépésben.

Az animátorok által létrehozott és kontrollált problémamegoldó szituációkban **a tanulás lehetősége konkrét, a problémákat meg lehet oldani**, ha a csoport tagjai igénybe veszik a mentális, érzelmi és fizikai lehetőségeiket. Ezeknek a feladatoknak a megoldása az eredményesség érzetéhez, a sikeresség, az önérték és az önbizalom növeléséhez vezet, fejleszti a kommunikációs készséget és az eredményesebb problémamegoldási készséget.

III. Feldolgozás, megosztás

A gyerekek tapasztalatokat szereztek a tevékenység során, és most már valószínűleg készek arra, hogy megosszák élményeiket. Itt az a szándékunk, hogy **a csoport megismerhesse minden egyes tagjának tapasztalatait**. Ebben a szakaszban meg kell tudni, hogy mi történt a csoporttal és az egyénnel a tevékenység folyamán – kognitív és affektív szinten, valamint a viselkedés szintjén. A résztvevőket tervezett módszerek segítik abban, hogy feldolgozzák, megfogalmazzák, megjelenítsék, kifejezzék, azaz megosszák reakcióikat és észrevételeiket.

Az élménypedagógiai tevékenységek végrehajtása után a résztvevőknek lehetőséget kell adnunk a feldolgozásra, arra, hogy reflektáljanak tapasztalataikra. Ezeknek a tapasztalatoknak a jelentősége fokozódik a feldolgozással, a gyerekek motiváltakká válnak észrevételeik közlésében és ily módon gondolataik, élményeik, érzéseik kifejezésében.

A **feldolgozás szakaszában használható módszerek** a következők:

- tematikus beszélgetések;
- egyéni válaszok megfogalmazása írásban vagy szóban;
- kérdőívek;
- interperszonális visszajelzések.

A feldolgozás **segíti a résztvevőket abban, hogy összekapcsolják tanulási tapasztalataikat a valódi élethelyzetekkel**, segít felismerni képességeiket és erősségeiket azáltal, hogy megnevezi azokat, így tudatosulnak bennük önnön erőforrásaik, amelyeket a jövőben élő élethelyzetekben majd felhasználhatnak. A gondolatok tartalmát és formát kapnak.

Sok gyerek szívesebben beszél egy jelképet ábrázoló kártyáról vagy tárgyról, mint saját magáról: ezen eszközök révén olyan gondolatok is kifejezést nyernek, amelyek egyébként kimondatlanul maradnának. A jelképekkel való munka különösen hasznos, ha a csoport introvertált tagjait kell szóra bírni. Senki nem kényszeríti őket olyan érzések megosztására, amelyeknek a kifejezésére még nem készültek fel. Akkor osztják meg érzéseiket a csoporttal, ha úgy érzik, az elfogadja őket, és olyan mértékben teszik majd ezt, amennyire biztonságosnak érzik.

IV. Általánosítás, alkalmazás

A tapasztalaton alapuló tanulás körfolyamatának utolsó szakasza, hisz **az alkalmazás maga a kitűzött cél**, amelyért az egész tapasztalatszerzést megtervezik. Az animátor segít a résztvevőknek abban, hogy az általánosításokat az éppen aktuális szituációkban alkalmazzák. Ahhoz, hogy sokkal hatékonyabb magatartásbeli változások következzenek be, döntő fontosságú, hogy figyelmet fordítsunk a tapasztalatszerzés során szerzett tudás felhasználásának megtervezésére, akár egyénre, akár csoportra szabottan.

7. A vezető szerepe

A felnőtt vezetők (pedagógusok, animátorok, szociális munkások...) segíthetik a kivételes és izgalmas helyzetek létrejöttét, de az élménypedagógiát **inkább „önirányításúnak”, mint mások által irányítotttnak kell tekinteni**. Az első lépés a gyerekek és a pedagógusok közötti bizalomra alapuló kapcsolat kiépítése. A megértéssel párosuló bizalom a kezdőpontja lehet egy új tanulási élménynek. Ehhez olyan vezetőkre van szükség, akikre lehet számítani mint a támogatás, megértés, szeretet kiszámítható forrásaira, és praktikus dolgokban is segítenek. A pedagógusok a saját

hozzáértésükön keresztül nyerik el a gyerekek bizalmát. Ehhez rendelkezniük kell azzal a szabadsággal, hogy azt teszik, amit tenni szeretnének, hiszen ekkor tudják teljes lelkesedéssel és megelégedettséggel végezni munkájukat. A lehetőségek száma végtelen, az alkalmazott módszerek elsősorban a nevelő pedagógiai stílusán, személyiségén és elsajátított tudásán, módszertani gazdagságán múlnak.

Az igazán fontos dolgokra emlékezni tudunk, élmény köt hozzá. Az élménypedagógia is ezen az elven alapszik: a résztvevők személyes élményen keresztül, tapasztalat által szerzik a tudást, nem készen kapják. Nem a tanár, a tréner, az óvónő, a tanító, az előadó tudását kell a folyamatban részt vevőnek, diáknak, gyerekeknek, hallgatónak elfogadnia, megszűrnie és átgyúrnia.

Az élménypedagógiai foglalkozáson a vezető szerepe más. Személyisége, egész habitusa befolyásolja ugyan a játékot, ezzel együtt a tanulási folyamatot, de **nem uralja** azt.

A játék ideje alatt a vezető többféle szerepet is betölt: levezeti a játékot, akár egy bíró, játékosként részt vehet a játékban, vagy távolról szemléli azt, majd az értékelésnél megfelelő útbaigazításokkal segíti a tanulási folyamatot.

A tevékenység során mindvégig támogassa a résztvevőket a tapasztalatok megélésében. **Helyzetet teremtsen, teret nyújtson a tanulásra**, de ne álljon a csoport élére, ne dominálja a folyamatot.

Úgy kell vezetnie a csoportot, hogy a résztvevők azt érezzék, a sikerhez, a megoldáshoz való utat maguk járják be, segítség nélkül. Ez szárnyakat adhat, hiszen nem utasításokat követve jutnak el a megoldásig, a sikerig, hanem sokszor hosszú tervezés, nézőpontok egyeztetése után, lemondások árán küzdenek meg érte. Mindez folyamatosan fejleszti a csoportot, és hatással van a résztvevők személyiségére is. Így tanulnak kommunikációról, együttműködésről, siker és kudarc kezeléséről, egyszerűen mindarról, amit sajnos hosszú évek alatt sem mindig sikerül az iskolában elsajátítani.

A pedagógusoknak **meg kell ismerniük és meg kell érteniük** a rájuk bízott gyerekek

- fizikai képességeit (erő, egyensúlyérzék, koordináltság, fizikai korlátok...),
- technikai képességeit (a feladat ismerete, az eszközök ismerete, gyakorlat...),
- nyilvánvaló lelkivilágát (készenlét, magatartás, kifejezett félelmek, aggodalmak, önmagával szembeni elvárások, viszonyulás a többiekhez a csoporton belül...),
- rejtett lelkivilágát (konfliktusok, tudattalan tényezők, elfojtott érzések, testnyelv...).

Vannak rossz gyerekek?

A gyerekek megértéséhez meg kell ismernünk őket: milyen háttérrel érkeztek, milyen hatások érték őket kisgyermekkoruktól fogva. Vannak rossz gyerekek, de mi nagyon sokat tehetünk azért, hogy ne legyenek annyira rosszak. Reális alternatívát kell kínálnunk nekik, a bolti lopásoknál izgalmasabbat. Szintén valami adrenalinfejlesztőt, amire életkori sajátosságánál fogva óriási szüksége van. Az élménypedagógia módszereiben ki fogja próbálni saját fizikai erejét, például úgy, hogy két társát egyensúlyozva viszi a hátán... Kalandokat és álmokat fog keresni. Mindig lesznek rossz gyerekek, akik a bűn útját, az agresszív megoldásokat fogják választani, de **mi nagyon sokat tehetünk azért, hogy a határon egyensúlyozókat visszahívjuk a törvénytisztelő társadalomba.** Nem is elég hívni őket, fogni kell a kezüket.

Milyen módon alakíthatók a „kölykök a hátsó udvarból”? Elsősorban a személyes élményen keresztül. Nem elég nekik arról mesélni, milyen érdekes dolgok estek meg a régi korok felfedezőivel, egészen közel kell vinni őket ezekhez az élményekhez. Meg kell tapasztalniuk, miként tudnak hozzájárulni a társaik sikeréhez, és mi történik, ha nem működik együtt mindenki. Aztán a siker felszabadító érzését is meg fogják tapasztalni. Nem csupán a társaik, de saját maguk legyőzésé-

nek élményét is. Ehhez nagy türelem és elkötelezettség szükséges a pedagógus részéről. Szándékunk segíteni nekik, hogy motivációt, eszközöket és módszereket találjanak ehhez. Nem lesznek gyors eredményeink, nem fogjuk tudni máról holnapra megváltoztatni ezeket a gyerekeket.

A gyerekeknek azokat a kompetenciáit kell fejleszteni, amelyek segítségével önállóan is képesek megszerezni bizonyos tudást.

Fel kell kelteni az igényt arra, meg kell tanítani a képességét annak, hogy egyedül keressenek, illetve tanuljanak meg valami olyat, amiről korábban még nem hallottak. Ezzel a képességgel majdan a munkaerőpiacon is nagyobb esélyük lesz, ha kell, váltani is könnyebben tudnak majd.

Köszönetet mondunk Szabó Gábornak (Magyar Tapasztalati Tanulás Alapítvány) a cikk megírásához nyújtott segítségéért.